

Malmö stad

Miljöförvaltningen

Tjänsteskrivelse

Datum: 2025-11-28

Vår referens:

Danijel Randau Stadsjurist

Epost:

danijel.randau@malmo.se

Diarienummer:

MN-2025-10323

Finansdepartementets remisser - Goda möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)

Sammanfattning

I remisserna redovisas inriktningar på åtgärder och konkreta förslag för att stärka förutsättningarna för produktivitetstillväxt och ökat materiellt välbefinnande. Miljörättsliga tillståndprocesser anses vara ett av flera områden av väsentlig relevans för produktivitetstillväxten och utrymmet för att förbättra tillståndprocesserna anses vara tydligt. Det förordas bl.a. att en ventil införs i miljöbalken, att ändringstillstånd ska göras till huvudregel vid ändring av befintlig verksamhet, att fler ändringar av verksamheter bör kunna hanteras genom en anmälan i stället för prövning och att det bör övervägas om fler krav kan kontrolleras inom ramen för tillsynsverksamhet i stället för tillståndsprövning. Det som förordas kan medföra både positiva och negativa effekter. För att bättre kunna bedöma effekterna krävs mer omfattande konsekvensanalyser än nu redovisade. Det är av stor vikt att kommuner får full kostnadstäckning för tillkommande kostnader hänförliga till förslag som faktiskt genomförs.

Förslag till beslut

Miljönämnden föreslås besluta

1. Miljönämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelsen, daterad 2025-11-28
- Förslag till yttrande, daterat 2025-11-28
- SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välbefinnande
- SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välbefinnande

Beslutsplanering

Miljönämnden 2025-12-11

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt remisserna till bl.a. miljönämnden för samråd.

Produktivitetskommissionens uppdrag har varit att analysera vilka faktorer som påverkar produktivitetstillväxten, identifiera hinder mot och möjligheter till att höja produktivitetstillväxten i Sverige samt lämna förslag för att höja produktivitetstillväxten i både näringslivet och offentlig sektor. I uppdraget har inte ingått att ta fram författningsförslag.

I utredningarna framhålls möjligheten att genom nationella politiska beslut och ställningstaganden åstadkomma en uppväxling av produktiviteten.

Miljörättsliga tillståndprocesser pekas ut som ett av flera områden av väsentlig relevans för produktivitetstillväxten. Den samlade bedömningen anges vara att det med hänsyn till de problem som existerar finns ett tydligt utrymme för att förbättra dagens tillståndprocesser.

Ett av problemen som lyfts fram är att det inte i högre grad görs en samlad samhällsekonomisk analys i vilken olika intressen vägs mot varandra. För att i högre grad kunna väga viktiga intressen mot varandra föreslås att en ventil införs i miljöbalken.

Det huvudsakliga problemet anses emellertid vara utdragna tillståndprocesser och därför lämnas förslag för att göra processerna snabbare. Förändringarna och förenklingarna som föreslås gäller framförallt miljötillstånd. Det förordas bl.a. att ändringstillstånd ska göras till huvudregel vid ändring av befintlig verksamhet, att fler ändringar av verksamheter bör kunna hanteras genom en anmälan i stället för prövning och att det bör övervägas om fler krav kan kontrolleras inom ramen för tillsynsverksamhet i stället för tillståndsprövning.

Konsekvensbeskrivning

Förslagen i remisserna lyfter fram betydelsen av att förenkla, tydliggöra och i större utsträckning väga olika intressen mot varandra i tillståndprocesser för att möjliggöra produktivitetstillväxt och ökat materiellt välstånd.

Genom framförallt förenklingar och tydliggöranden skulle ökad effektivitet, ökad tydlighet och stärkt rättssäkerhet kunna uppnås vid tillståndsprövningar.

Miljönämnden berörs av förslagen som skulle leda till ökad ärendemängd och arbetsbelastning. En ökning av mängden komplexa ärenden att hantera inom snäva tidsramar kan förväntas. Fler komplexa ärenden skulle i sig medföra ett ökat behov av kompetenshöjande åtgärder och/eller nyrekrytering av personal med särskild kompetens. Förslagen skulle pga. framförallt utökad tillsyn också medföra organisatorisk påverkan. Utökad tillsyn medför fler tidskrävande tillsynsbesök och mer administration i form av rapportskrivning m.m. För att kunna efterleva tillsynsansvaret skulle sannolikt fler miljöinspektörer behöva

anställas. Nyrekrytering av personal och att tillhandahålla kompetenshöjande åtgärder åt befintliga medarbetare för med sig ökade kostnader.

Miljöförvaltningens bedömning

Det är troligt att förslaget att införa en ventil i miljöbalken för att möjliggöra att angelägna allmänna intressen vägs mot varandra i framtiden skulle leda till fler prejudikat då miljödomstolarna skulle få en ny bedömningsgrund att beakta i prövningar. Det vore positivt med fler prejudikat.

Det kan i vissa fall finnas behov av avvägningar mot andra samhällsnyttiga intressen. En ventil kan framförallt vara motiverad för att kunna bedöma olika intressen, såsom kollektivtrafik, energiförsörjning och infrastruktur, i stora projekt som är av avsevärd samhällsbetydelse. Det kan t.ex. röra sig om mycket omfattande infrastrukturprojekt av stor nationell eller regional betydelse. Exempel som Öresundsbron visar att det är möjligt att förena samhällsnyttiga byggnationer med högt ställda krav på miljönytta. Fråga är således om tillämpning i undantagsfall. En mer generell tillämpning kan få för vida konsekvenser med avseende på bl.a. omfattningen och tidslängden på tillståndsprocesser. Det krävs mer omfattande konsekvensanalyser för att med större säkerhet kunna bedöma verkningarna av en ventil.

Förslaget beträffande en ventil skulle medföra att ett generellt sett mycket omfattande bedömningsunderlag ökar ytterligare. Följden kan bli att det tillkommer tidskrävande komplicerade bedömningar som många gånger förlänger tillståndsprocesser. Det är svårt att se att fler bedömningsgrunder skulle vara förenligt med snabbare tillståndsprocesser.

En ventil medför att miljöskyddet försvagas i betydande utsträckning. Genom en ventil skulle miljöbalkens grundläggande syfte att skydda miljön och främja en hållbar utveckling kunna kringgås på så sätt att kortsiktiga ekonomiska eller politiska intressen prioriteras över långsiktiga miljökonsekvenser.

Med en ventil kan dessutom risken för skönsmässiga beslut öka. Vad som utgör angelägna allmänna intressen kan i stor utsträckning vara subjektivt och utrymmet för skönsmässiga bedömningar ökar till följd av det. Detta kan skapa osäkerhet i fråga om vad som faktiskt gäller vid prövningar mellan olika intressen med bristande förutsägbarhet och försvagad rättssäkerhet i tillståndsprocesser som följd.

Gränsdragningen mellan vad som utgör ett angeläget allmänt intresse och enbart ett allmänt intresse är oklar. Att fastställa en allmängiltig definition av vad som utgör ett angeläget allmänt intresse torde svårligen låta sig göras. Svårigheterna att objektivt definiera ett angeläget allmänt intresse kan leda till långvariga diskussioner i bl.a. doktrin. Det kan även leda till ett stort antal

rättsliga prövningar i fråga om gränsdragningar som ytterligare försvårar och förlänger tillståndprocesser.

För att säkerställa att miljöintressena har en stark och förutsägbar ställning mot andra intressen är miljölagstiftningens rådande strikthet nödvändig.

Var gränsen mellan tillståndsplikt och anmälningsplikt går är otydligt och dessutom är det svårt att få ändringar av verksamheter prövade som ändringstillstånd. Genom att göra ändringstillstånd till huvudregel vid ändring av befintliga verksamheter skulle hanteringen av prövningar både tydliggöras och förenklas. Detta får anses positivt.

För att ytterligare underlätta hanteringen av prövningar och tillsyn bör det också tydliggöras var gränserna mellan anmälningsplikt, tillståndsplikt och tillsyn går. Vidare bör det, i likhet med kommissionens bedömning, vara möjligt att hantera fler ändringar av verksamheter genom en anmälan i stället för prövning. En förutsättning för detta är bl.a. att nyrekryteringar av personal med särskild kompetens att hantera komplexa ärenden kan företas i nödvändig omfattning. Detta behöver utredas mer. Det bör även övervägas om fler krav kan kontrolleras inom ramen för tillsynsverksamhet i stället för i prövning av tillstånd för att skapa bättre förutsättningar för snabbare tillståndprocesser. För att säkerställa att de förutnämnda förslagen får önskad effekt är det viktigt att kommuner får alla ytterligare kostnader för nyrekrytering m.m. finansierade fullt ut.

Ansvariga

Rebecka Persson
Miljödirektör

Ulrika Bodenäs
Avdelningschef
kansli och juridik